

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 33)

Kerneenheid
Analyse

8 mei 2020 - geactualiseerd tot vrijdag 8 mei 10:00 uur

Actuele aandachtspunten

- De stapsgewijze versoepeling van maatregelen tegen COVID-19 biedt perspectief, maar onzekerheid en percepties van ongelijkheid blijven (met name rond beschermingsmiddelen en verschillen tussen branches en in handhaving);
- Verplichtte mondkapjes in het OV staan haaks op het gedeeltelijk verbod op gezichtsbedekkende kleding.
- Bewaren van voldoende afstand wordt complexer na stapsgewijze versoepeling;
- Continue druk op geloofwaardigheid van overheid en experts, kritiek op maatregelen én versoepeling;
- Druk op opening scholen/opvang door zorgen bij ouders en leerkrachten/medewerkers.

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Veel media-aandacht voor de nieuwe plannen van het kabinet voor een gefaseerde versoepeling van de coronamaatregelen. Naast positieve reacties op het geboden perspectief worden ook de onzekerheid en de toename van risico op verspreiding van COVID-19 benadrukt.
- Kabinet wil de IC-capaciteit structureel vergroten naar 100.000 bedden om toekomstige pieken op te vangen, zonder regulier zorg te verdringen, maar daarvoor zijn mogelijk onvoldoende IC-verpleegkundigen.
- Wederom discussie over het gebruik van mondkapjes. Het gebruik ervan is per 1 juni verplicht in het OV. 100261 benadrukt dat het een politieke keuze is, met een gering beschermend effect.
- Massale evenementen met een landelijke uitstraling mogen pas weer gehouden worden als er een vaccin is. Dat kan een jaar of langer duren, aldus minister De Jonge van VWS. Dit heeft veel geschrokken reacties opgeleverd, onder meer onder voetbalsupporters en festivalbezoekers.
- Het kabinet wil eind mei een 'proof of concept' van de COVID-19-app hebben. Ook vraagt het kabinet telecomproviders om 'anonieme data' te overhandigen, om inzicht te krijgen in de verspreiding van het virus. Daarvoor moet de wet worden aangepast; het is tevens niet bekend of telecomproviders willen meewerken.
- Onder experts bestaat evenzeer een pandemonium van meningen en visies als in de politiek en maatschappij. Alleen het belang van testen en contacttracering kent eenduidigheid. Testen en traceren vormen de kern van de aanpak van COVID-19. Vanaf 1 juni moet iedereen met klachten getest kunnen worden. Dagelijks vereist dit zo'n 10.000 testen.
- Chemieconcern DSM produceert op verzoek van de overheid 100.000 miljoen neusstaafjes voor coronatesten.
- Mensen houden vertrouwen in maatregelen, maar vinden het wel steeds moeilijker worden om ze na te leven, bleek al voor de versoepeling uit onderzoek van het RIVM en GGD's.

Beeld sociale media

- Grote twijfels over de aangekondigde testcapaciteit. Men vraagt zich af of deze tijdig op peil is en wijzen op het huidige, relatief lage aantal tests.
- Kritische reacties op de verplichting tot mondkapjes in het OV. Sommigen vragen zich af hoe de mondkapjes zich verhouden tot de wet op het verbod op gezichtsbedekkende kleding.
- Het nauwelijks nog vermelden van een COVID-19-app wordt door velen als een nederlaag van de regering gezien; deze lijkt niet zo cruciaal als eerder werd gesteld.
- Een internationale groep gedragswetenschappers gaat meten hoe burgers de maatregelen tegen de verspreiding van Covid-19 ervaren om overheden te adviseren over maatregelen. De tool wordt verspreid in 100 landen en 10 talen en is opgezet door de stichting Academy of Behavior Change uit Maastricht.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- Op bijna zestig procent van de basisscholen ontbreken maandag leraren. Uit onderzoek van DUO Onderwijsonderzoek & Advies blijkt dat vier procent van de leraren niet aan het werk gaat en drie procent nog twijfelt. Een derde van de leraren vindt het onverantwoord om de scholen weer te openen.
 - Vanaf 1 juni gaat in het OV de normale dienstregeling in. De maximale toegestane bezettingsgraad is 100%.
- Afspraken over de spreiding van les-, openings- en werktijden moet piekbelasting in het OV voorkomen.

Beeld sociale media

- Over het algemeen positieve reacties op de versoepeling van de maatregelen. Vooral het openen van kappers en de mogelijkheden voor terras- en restaurantbezoek worden positief ontvangen.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Verwarring omdat het RIVM tweet dat openluchtzwembaden en dierentuinen al open mochten als ze zich aan de richtlijnen houden en overleggen met de veiligheidsregio.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Er start in 25 verpleeghuizen een proef met opheffing van het bezoekverbod. Als de proef slaagt, dan kan er uitgebreid worden. Alleen verpleeghuizen die vrij zijn van besmettingen en waar het personeel akkoord is, komen in aanmerking.
- De FNV spant een kort geding aan tegen de Staat over het plaatsen van gedetineerden in groepscellen. De bond beschouwt meerpersoonscellen als broedplaatsen voor het virus en vindt het onverantwoord om gevangenen en gevangenispersoneel aan dat risico bloot te stellen. Ook op sociale media aandacht voor noodzaak bescherming van gevangenispersoneel en gevangenen: maatregelen zijn niet werkbaar en mensen worden bespuugd.
- Doven en slechthorenden in België vragen om doorzichtige mondkapjes. Liplezen en gezichtsuitdrukkingen zijn voor hen erg belangrijk in de communicatie.

Beeld sociale media

- Veel vragen over hoe de proef met de bezoeksregeling in verpleeg- en verzorgingshuizen eruit gaat zien en welke huizen daaraan mee gaan doen. Anderen waarschuwen dat er nog te weinig aandacht is voor specifieke andere soorten zorg, zoals psychiatrische zorg. Ook voor mensen met een beperking, maar zonder zorg, wordt het leven pas weer normaal worden als iedereen is gevaccineerd, toont Nieuwsuur op 7 mei.

Financieel-economische stabiliteit

- KLM-Air France heeft over het eerste kwartaal een recordverlies van 109,16 miljard euro geleden en verwacht een nog slechter tweede kwartaal. Meerdere fracties in Tweede Kamer noemen uiteenlopende voorwaarden die ze het kabinet opdragen te verbinden aan de reddingsoperatie voor KLM.
- Fitnessbrancheorganisatie NL Actief noemt het onacceptabel dat de fitnessclubs tot 1 september gesloten blijven; argumenten om versoepeling uit te stellen zouden niet van toepassing zijn op de fitnessbranche.
- Een derde van de theaters en podia dreigt om te vallen waardoor extra steun nodig is, stelt de branche.
- De zorgomzet van perifere ziekenhuizen is de afgelopen maanden met gemiddeld 10,4 procent gedaald (100,16) miljoen Euro) door uitstel van de reguliere zorg, aldus de sector die om miljardensteun vraagt.
- De kapitaalbuffers van banken zijn niet groot genoeg om te voorzien in de kredietbehoefte van bedrijven en gezinnen als de COVID-19-pandemie net zo hard toeslaat als voorheen de wereldwijde financiële crisis, volgens berekeningen van de Bank voor Internationale Betalingen (BIS), een denktank van centrale banken.

Beeld sociale media

- Veel steun voor strenge voorwaarden aan steun voor KLM, zoals beperking salarissen en bonussen.
- Teleurstelling bij ondernemers die nog niet snel open mogen gaan (sauna's, sportscholen) of te weinig ruimte krijgen waardoor opening in de praktijk moeilijk zo niet onmogelijk is (theaters, concertzalen, bioscopen). Vrees dat er toch velen failliet gaan of extra steun moeten ontvangen om te kunnen overleven.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- Aruba wil de maatregelen gefaseerd versoepelen zodat alle winkels en restaurants vanaf 15 juni weer volledig open zijn. Op Curaçao worden maatregelen vanaf 8 mei versoepeld. Onder meer stranden en winkels gaan weer open.
- Op de Caribische eilanden worden al enige tijd nauwelijks nieuwe besmettingen geregistreerd, maar bestaat wel het risico op (her)introductie van het virus en een tekort aan zorgcapaciteit, stelt het OMT.
- Regeringscommissaris Van Rij van Sint-Eustatius vindt de problemen met het drinkwater op het eiland 'onacceptabel' en overweegt technisch personeel toe te laten en de storingen te verhelpen, ondanks de beperkende maatregelen.

Internationale context

- De marechaussee stopt met het ontmoedigen van het grensverkeer tussen Nederland en Duitsland nu beide landen een versoepeling van de maatregelen tegen het coronavirus hebben aangekondigd, maar blijven wel patrouilles uitvoeren om de verkeersdrukte te monitoren.
- Volgens het NCTV DTN 52 is de kans op een terroristische aanslag kleiner geworden door COVID-19: het is moeilijk om een grote groep mensen te treffen en de bewegingsvrijheid van jihadisten wordt belemmerd.
- Op Schiphol is donderdagochtend de tweede repatriëringsvlucht vanuit Marokko geland. In het toestel zaten zo'n driehonderd personen, vooral mensen die een medische of sociale noodzaak hadden om terug te keren. Op sociale media bestaat opluchting maar vragen over wat gebeurt met de achterblijvers.

Beeld sociale media

- Zorgen over verschil in mate van versoepeling maatregelen met buurlanden en angst dat bijvoorbeeld Belgen hier naar terrassen, restaurants en campings gaan komen. Noodzaak goede grenscontroles wordt benadrukt.
- Expats in Nederland die zonder werk zitten en niet terug naar hun land kunnen, uiten hun zorgen.

Politiek en maatschappelijke onrust

- In de Tweede Kamer zijn tevreden reacties, maar ook vragen naar de snelheid van de versoepeling, de aanwezigheid van testmateriaal en capaciteit voor contactonderzoek.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam wil collectief mondkapjes regelen voor OV-reizigers in de regio. Daarnaast is het onmogelijk om de maatregelen te controleren en te handhaven, stelt hij.
- De Onderzoeksraad voor Veiligheid start een onderzoek naar de crisisaanpak van het kabinet inzake COVID-19. Er wordt specifiek gekeken naar kwetsbare groepen en het wegvallen van reguliere zorg.

Beeld sociale media

- Naast de opluchting bij velen vrezen critici dat het kabinet te snel en te drastisch versoepeld en onnodige risico's neemt onder druk van ondernemers en mensen die het liefst snel weer *back to normal* willen. Bij een deel van de bevolking leeft angst dat de teugels te los worden gelaten en mensen geen maat weten te houden. Roep om strenge handhaving van de maatregelen.
- De berichten over te volle trein bij Weesp en problemen met handhaving roept vragen op over discipline reizigers en het gezag van conducteurs en handhavers. Ook vragen over hoe je in ov moet aantonen dat je een vitaal beroep hebt en suggesties voor verplichte reserveringen in treinen.
- Zorgen en boosheid over malafide praktijken van aanbieders van mondkapjes, die de prijzen fors opdrijven. Sommigen vrezen voor hamstergedrag: 'mondkapjes zijn de nieuwe wc-rollen'.
- De rechts-populistische nieuwssite De Dagelijkse Standaard biedt via een partner mondkapjes aan, waarvan een deel van de opbrengst naar DDS lijkt te vloeien.
- Sommigen vrezen tweedelingen in de maatschappij: oud vs jong, vitaal vs niet-vitaal beroep, wel vs niet open.
- Ouders vragen naar de stand van zaken rond het RIVM-onderzoek naar besmetting bij kinderen. Sommigen noemen het vreemd dat de scholen en kinderopvang opengaan vóórdat het onderzoek afgerond is.
- Anti-lockdown en -vaccinatie complotdenkers menen dat het verbod op evenementen met landelijke uitstraling past binnen 'het plan' van overheden (variërend van Rutte tot het RIVM, WHO of Bill Gates) om een vaccin ('spuitje van Gates') op te leggen. Een deel laat duidelijk weten dat ze geen vaccinatie willen.

DUIDING**Stapsgewijze versoepeling van maatregelen tegen COVID-19 biedt perspectief, maar onzekerheid en percepties van ongelijkheid blijven (met name rond beschermingsmiddelen in het OV en verschillen tussen branches)**

- De versoepeling van de maatregelen biedt mensen en ondernemers weliswaar perspectief, maar leidt tot gemengde reacties.
- Stapsgewijze opening van de maatschappij leidt tot 'georganiseerde ongelijkheid', ofwel tegenstellingen in de maatschappij over het al dan niet naar werk mogen, ondernemen of beschermingsmiddelen gebruiken. Dit komt terug in de gemengde reacties: branches die snel heropend worden (contactberoepen, musea, e.d.) reageren opgelucht, terwijl anderen (campings en vakantieparken, fitnesscentra) teleurgesteld spreken van 'willekeur'.
- De verruiming van maatregelen legt extra druk op handhaving. Er bestaat een risico op (perceptie van) ongelijke behandeling in verschillende gemeenten.
- Het verplicht stellen van mondkapjes in het OV staat haaks op het gedeeltelijk verbod op gezichtsbedekkende kleding, waarmee personen die hun gezicht bedekken in het OV beboet kunnen worden.

Bewaren van afstand wordt complexer na stapsgewijze versoepeling

- Door de stapsgewijze versoepeling van maatregelen, inclusief de heropening van winkels en contactberoepen, zal drukte in de openbare ruimte toenemen. Men vindt het nu al moeilijker worden om afstand te bewaren, blijkt uit onderzoek.

Continue druk op geloofwaardigheid van overheid en experts, kritiek op maatregelen én versoepeling

- Het aanpassen van maatregelen in contradictie met eerdere uitspraken – bijvoorbeeld aangaande mondkapjes in het OV – houden druk op de geloofwaardigheid van experts en regering.
- Ondanks de langer bestaande behoefte aan perspectieven, rijst nu de vraag of Nederland de maatregelen vanwege politieke en maatschappelijke druk niet te snel versoepelt.
- Wanneer de aangekondigde testcapaciteit niet tijdig op niveau is schaadt dat de geloofwaardigheid van de regering – evenals de verminderde aandacht voor de 'COVID-app', die eerder groots werd aangekondigd.

Druk op opening scholen/opvang door zorgen bij ouders en leerkrachten/medewerkers

- Niet alle ouders en leerkrachten/medewerkers kinderopvang hebben vertrouwen in de standpunten over de besmettelijkheid en het COVID-ziektebeeld bij kinderen.